

Стоцька І.В.

аспірант,

*Інститут української філології та літературної творчості
імені Андрія Малишка*

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ТИПОЛОГІЯ ТА ОЗНАКИ МУЗИЧНОЇ ВОКАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ

Одне з чільних місць у вихованні майбутнього артиста, вокаліста, співака займає вокальна термінологія – невід’ємна частина навчально-виховного процесу. Вокальна термінологія – один із значних за обсягом пластів спеціальної лексики, яка має свої особливості, а також риси, що поєднують її з терміносистемами інших галузей та із загальнонавчальною лексикою.

Упродовж останніх десятиліть українська вокальна музична термінологія є об’єктом широкого зацікавлення науковців, які досліджують її в різних аспектах з метою впорядкування та систематизації, так як вона є запитом на суспільство, перебуває у постійному розвитку, цікава своєю семантикою.

Грунтовно та різноаспектно розглядали музичну термінологію російські вчені (Ж. Назарова, Ш. Самушия, В. Філіппов), польські (Г. Добковський, К. Пісаркова), німецькі (Г. Егтебрехт) та ін.

За походженням українська музична вокальна термінологія надзвичайно різноманітна: це і власномовні терміни, і арабські слова, і грецька лексика, і німецькі слова тощо. Назви запозичених музичних інструментів вказують на генетичну приналежність терміна тій чи іншій мові.

Вокальна термінологія як невід’ємна частина лексичного складу мови є відкритою системою, що постійно перебуває в динаміці, вона «досить рельєфно віддзеркалюється перед нами чи то появою нових слів, чи то виходом окремих лексичних одиниць з ужитку (через втрату своєї комунікативної здатності), чи то зміною значення існуючих слів (у бік його розширення чи звуження)» [3, с. 3]. Варто зазначити, що мова вокального мистецтва – не просто мистецтвознавче явище, а й культурологічний феномен. Культура вокального мистецтва – багатовимірний процес, у якому відображена художня сфера життєдіяльності співаків.

Дослідження української вокальної лексики має широкий зміст, розкритий як феноменологічний світоглядний напрям сучасної української художньої культури. На думку І. Дзюби, «... українська національна культура є узагальненим вираженням творчих зусиль українського народу, його осягань у розумінні релігії, моралі,

художньому мисленні, науці й філософії. І водночас – способом реалізації української людини з усіма особливостями її психіки, темпераменту, творчої уяви...» [2, с. 62].

Сучасна українська музична лексика – це величезний клас слів, які називають різноманітні предмети і явища, пов'язані з цим видом мистецтва, і перебувають в стані безперервного руху й поступового вдосконалення. Музична лексика постійно поповнюється словами на запозичення нових реалій музичного життя.

Сучасна мікросистема вокальної лексики включає в себе терміни і термінологічні сполуки, професіоналізми, загальноновживані слова.

Елементи музичної вокальної терміносистеми відповідають усім вимогам, які стосуються термінів будь-якої галузі знань: системності, тенденції до однозначності, точності, дефінітивності, експресивної нейтральності, лаконічності. Ці риси вокальна термінологія зберігає лише в межах цієї системи чи лексико-семантичного поля. Поза цим полем терміни зазнають усіх тих впливів, що й загальноновживана лексика [1, с. 68].

Вивчаючи структуру термінів, виділяємо такі типи термінів: 1) терміни-однослови: непохідні (*звук, тон, вокал, реприза, пульт, синкопа, партія, канцона, кавер*), похідні афіксальні (*затакт, заспів, розробка, розспів*), похідні складні (*інструментознавство, нотоносець, гептахорд, метротектонізм, піснеспівець*), складені композити (*опера-балет, техно-поп, мецо-сопрано, мажоро-мінор, мюзик-хол, тенор-альтіно, райд-біт, хард-рок*), аббревіатури (*ЕМ, музстудія*); 2) терміни-словосполучення: вільні (*вокальна музика, вокальна партія, партесний спів*) та зв'язані (*головна партія, сильний акцент, ланцюговий лад*). Значну кількість музичних наукових понять виражено не словесними засобами, а графемами-символами, які позначають ключі, знаки альтерації, паузи, мелізми, динамічні відтінки, ноти, штрихи, тактові розміри (♩, ♯, ♮, ♭, ♮, , *ff*).

Більшість однослівних термінів становлять іменники, оскільки номінація є носієм найважливіших змістів у пізнанні дійсності (*гетерофонія, ритм, півтон, партія, модуляця, форте, індиспозиція, регістр, королатура, фіоритура*). Термінами є прислівники (*анданте, модерато, граве, віво, аллегро, кантабіле, граціозо, віваче, престо*). Рідше дієслова (*тактувати, диригувати, філірувати*).

Отже, музична вокальна термінологія представлена різними за структурою одиницями. Словесними засобами вираження наукових музичних понять є терміни-слова (непохідні, похідні афіксальні, похідні складні, аббревіатури) і терміни-словосполучення (вільні та зв'язані).

Широкого застосування в українській музичній термінології набули несловесні позначення (графєми-символи).

Список використаних джерел:

1. Булик-Верхола С. Лексико-семантична характеристика української музичної термінології / Софія Булик-Верхола // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Сер. Проблеми укр. термінології. – 2010. – № 675. – С. 68–71.
2. Дзюба І. Між культурою і політикою / І. Дзюба ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – К. : Сфера, 1998. – С. 62.
3. Паламарчук Л. Лексико-семантичний розвиток мови / Л. Паламарчук // Мовознавство. – 1982. – № 4. – С. 3–7.

Хомич Ю.В.

магістр,

Науковий керівник: Філатова О.С.

доктор філологічних наук, професор,

*Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

**ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ ПОСИЛАННЯ ЯК ПРОЯВ ГРИ
З ЧИТАЧЕМ У РОМАНІ Ю. ШПОЛА «ЗОЛОТІ ЛИСЕНЯТА»**

У романі «Золоті лисенята» Ю. Шпол залучає до твору алюзії, інтертекстуальні посилання, які сприяють формуванню у читача ігрової поведінки, ігрового ставлення до тексту, бо читачу надається право обирати, «гратися» з текстом. У своїх публіцистичних виступах Юліан Шпол стверджував, що письменник має потребу володіти добрим «літературним капіталом» [2, с. 289].

Роман «Золоті лисенята» Юліана Шпола демонструє потребу мати літературний капітал, адже, щоб адекватно сприйняти текст, реалізувати згорнуті до інтертекстуальних відсилань значення, але для цього потрібно бути начитаним і мати літературний смак. Основним завданням читача тексту «Золоті лисенята» – це задоволення від тексту та інтелектуальна робота.

Автор згадує твір І. Нечую-Левицького «Баба Палажка та баба Параска», щоб підкреслити не тільки обурення народу в конкретній ситуації (ситуація на станції з потягом), а показати більш глибокий зміст одвічної проблеми народу і влади, які постійно перебувають у напрузі, народ для влади велика сіра маса людей. «Навіть відомі в історії української літератури баба Палажка та баба Параска, відходячи від